

HÉTRŐL-HÉTRE, LAPRÓL LAPRA — POLITIKAI HETILAPOK BUDAPESTEN —

Írásunkat a Bécsi Napló 1995/6. számában megjelent cikkünk folytatásának tekintjük („Sajtó és politika Budapesten”). Ezért sem mehetünk el szó nélkül a közben eltelt 4 hónap eseményei mellett. Akkori cikkünk egyik végkövetkeztetése az ellenzéki sajtóval kapcsolatos aggodalom volt. Magunk sem gondoltuk volna azonban, hogy a baj — a nemzeti-konzervatív napisajtó összeomlása — ilyen hamar bekövetkezik. Elkelt közben a Magyar Nemzet, de enyhén szólva ellentmondásos körülmények között. A kormányhoz közel álló Posta-bank érdekltségébe került. Ezzel a változattal már korábban is számolni lehetett, hiszen ne feledkezzünk meg az Új Magyarország hasonló irányultságú tulajdonosáról, a Kordaxról. Addig azonban, amíg a Kordax érdekelhetően sohasem jelezte, hogy bele kívánna szólni az újság szerkesztésébe, addig a Magyar Nemzet új tulajdonosai meglehetősen nyíltsággal léptek fel, amikor csupa liberális, baloldali személyiségből és konkurens, kormányközeli kiadványok főszerkesztőiből állították össze a lapot irányító Scriptum vállalat igazgatótanácsát. A hír hatalmas ellenszenvet váltott ki a közvéleményben. Még baloldali körök is tiltakoztak, ezért rövid idő alatt visszazoktak a tulajdonosok, és a Magyar Nemzet szakmai irányítását egy tekintélyes nemzeti-konzervatív személyiségeket is magában foglaló szerkesztőbizottságra bízta.

Ennek ellenére megrendült a munkatársak és az olvasók bizalma a lapban. Az eladása körüli áldatlan helyzetben, amikor a szerkesztőség egyre óvatosabban lavírozott, Debrezini József, korábbi MDF-képviselő, akit Csurka Istvánval együtt, mintegy egyensúlyt keresve zártak ki annak idején a pártból, felmondta szerződését.

1995 végén derült fény a Kordax sokmilliárdos adótervezésére. A jó megfigyelők rögtön az Új Magyarország ellehetetlenítésére gondoltak, s igazuk lett. A milliárdokhoz képest persze elhanyagolható az újság mintegy 100 milliós tartozása a nyomdának, de máris szó van megszüntetéséről. Március elején még nem volt megoldás. Könnyen előfordulhat, hogy az egyetlen még megjelenő rendszerváltozás után alapított napilap is eltűnik a színről. A szerkesztőség vezetői végső elkészülésükben még Horn Gyulánál is próbálkoztak a lap megmentése érdekében, de a miniszterelnök világosan megmondta, hogy nem segít, mert a piaci viszonyok határozzák meg a piacgazdaság útjára tért országban a lapok jövőjét. Szó ami szó, elég a kormányfőnek a nemzeti értéknek elismert Magyar Nemzet fenntartásáról gondoskodni, nem hiányzik majd neki a kemény ellenzéki hangot megütő, Antall József által alapított fórum, ha megszűnik. Hogy milyen álságos a piacgazdaságra való hivatkozás, azt a fővárosban megjelenő „Budapest Sun” is megírta, hiszen köztudott, hogy a lapok fennmaradását nem a vásárlók aktivitása, hanem a nagyon is tendenciózusan funkcionáló reklámtévékenység biztosítja.

A politikai hetilapoknál is a napilapokhoz hasonló helyzet alakult ki Magyarországon. Szocialista-liberális erőfölény, mind a példányszámok, mind a lapkiállítás és a szerkesztés színvonala tekintetében. A fenti tendenciához hasonló, további baloldali térférfőként összeállt, amikor a Magyarországi című hetilap cserélt gazdát. A Kádár-rendszer jellegzetes orgánuma 1990 után jobb-középi irányítást vett fel. Szerkesztői névcsere, talán kissé túlzottan is ezoterikus lapot fejlesztettek ki, amelyik a híryanagyon és az elemzés kivül a szép magyar stílusra is nagy hangsúlyt fektetett. Az általános lapsorvadási tendencia és a konkurencia bulvárszerűségeket sem megvető versenye következtében azonban nem tudott igazán sikeres lenni; korábbi példányszáma alaposan megcsappant. A nagy idegenforgalmi vállalat, az IBUSZ tette rá a kezét a lapra, s rövid idő alatt eltávolította Speidl Zoltánékat a lap éléről, s nyílt baloldali fordulatot hajtott végre a lap vezetésében. Sajátos, nyugaton sem ismeretlen nosztalgia-megoldáshoz folyamodtak a lap arculatának megtervezői: visszakerült a lapra a közben kékre szelődött régi vörös fejléc. Szándékosan visszatért a hatvanas és hetvenes évek egyszerű lapszerkesztéséhez, s olcsó papírájához, hogy jutányosan adhassák árujukat, s újra nyerhessék azt az azóta természetesen alaposan megőregedett olvasói kört, amelyik annak idején tömegesen olvasta a Magyarországot, s a sajtószabadság felülmúlhatatlan bajnokainak tartotta Hajdu Jánost, Pálfi Józsefet és a többieket. A lap mégsem annyira a szocialistákhoz, hanem inkább a liberál-radikális körökhöz került közel, amit az is jelez, hogy az elemző kommentárokat Kéri László írja vagy szerkeszti.

A liberális sajtó erőssége a 168 óra, amely évekig a népszerű, hasonló című rádióadás szerkesztett változata volt. Mai tulajdonosai ügyesen kiperiválták a lapot az állami Rádió kezéből, s manapság már teljesen eredeti, képzés politikai magazin. Kétszétlenül érdekfeszítő, szellemes orgánuma, amely az elmúlt években kizárólagosan politikai jellegű némi képp igazítva, versenybe szállt a könnyebb témák iránt érdeklődő olvasók megnyeréséért is. R riportjai és interjúi profi módon készülnek. Ezt is mutatja, hogy némi teret adnak az ellenzéki színpad szereplőinek is, de szinte csak azért, hogy aztán dühös és szélsőséges kommentárjaikkal el-

verhessék rajtuk a port. Bölcsek István főszerkesztő sok fiatal újságíró is foglalkoztat. Így gondoskodik a liberális-radikális tollforgatók utánpótlásáról. A bizalmat kapott fiatalok aztán igyekeznek eleget tenni a várakozásnak, s túlzelnak szakadatlanul az általuk nem sokra becsült konzervatív-nemzeti értékekre.

A 168 óránál is harciasabb a Magyar Narancs. Ez a lap kezdetben a FIDESZ újságja volt, de ebben a minőségében nem vitte sokra. A második szabad választások felé közeledve került új tulajdonosok kezébe. A kissé naiv magyar közönség egy darabig azt hitte, hogy még mindig a fiatal demokraták közönségét olvassa, pedig már régen nem volt arról szó, amikor 1993-ban a két liberális párt csatájában egyértelműen az SZDSZ oldalára állt, s nem győzte becsülni Orbán Viktort és társait. Keresetten a magyar ifjúság lapja kíván lenni ez az újság mindazonáltal. Harsányan fogalmaznak, nem vetik meg a rockzenei és a pornó-témákat sem. Sajnos, szerzőik nyelvezete is hasonló időnkénti gondolkodók (Eörsi István, Konrad György, Tamás Gáspár Miklós) is szívesen szerepeltek hasábjain, de mintha az utóbbi időben el ment volna a kedvük ettől. Talán azért, mert egyiküket-másikat nem kímélték feltűnési viselkedésükben szenvedő fiatalabb kollégáik? Nem tudhatjuk. Bár a Beszélő megszűnése óta egyeduralmukodóvá váltak céltól közönségük körében, nem mehet nekik sem igazán jól, hiszen silány papírra nyomott oldalai terjedelmét nemrégiben csökkenteni kényszerültek.

Apropó, Beszélő! A demokratikus ellenzék legendás szamizdatjaiból kinőtt hetilap eltűnt tavaly a piacról. A nyílt SZDSZ-es újság szerkesztői végig a korábbi illegális mozgalom ún. kemény magjából kerültek ki. Szilárdnak bizonyultak elveikben és erkölcsükben nemcsak a rendszerváltozás, hanem az 1994-es újabb „kis átalakulás” után is. Bár pártjukban, akár a tagságot, akár a vezetőséget nézzük, erős többségben voltak a szocialistákkal szemben álló szándékozók, a Beszélő sokat tapasztalt gárdája következetesen felhívta olvasói figyelmét a megkötött frigy ellentmondásaira. És ez lett a veszteség, finanszírozásukat a hatalomra jutottak, pontosabban az oda visszakérültek, nem vállalták ezek után.

Rokonszenves és a politikai krédó mellett a színvonalból sem engedő, tipikus értelmiségi lap szűnt meg ezzel, amelyet a másik oldal igényesebb olvasói is szívesen lapozgattak.

Néhány évi útkeresés, pangás és anyagi nehézségek után megújulni látszik az Élet és Irodalom, bár nem biztos, hogy az olvasóközönséget adó fiatal értelmiségi, közalkalmazottak, tanítók-tanárak továbbra is meg tudják majd fizetni immár 98 Ft-os vételi árat. Az 1957-ben Kádárék segítségével siető Böloni György által gründolt lapnak a forradalom előkészítésében kompromittálódott Irodalmi Újságot kellett eleinte pótolnia. Évtizedekig az egyetlen irodalmi-közéleti lap, amelyik sokáig az Írószövetség hivatalos orgánuma. Jellegzetes kísérlet volt engedélyezése és fenntartása a hűzd meg, eszred meg politikának. Publicisztikája, vita-sorozatai segítettek levezetni a társadalom intellektuális rétegeiben felhalmozódó indulatokat. A rendszerváltozás körül szinte teljesen eltűnt lapjairól az irodalom. Most nagy erőfeszítéssel tesz a megfiatalodott szerkesztőség a máshol is igencsak megcsappant szépirodalmi érdeklődés felkeltésére. Az elmúlt hónapokban energikus hölgyek kerültek a szerkesztőségbe (Tarnói Gizella, Mihancsik Zsófia), akik terjedelmes interjúkat fognak vallatni egy-egy neves közéleti személyiségre, vagy ismert szakembert a napirendi leendő társadalmi kérdésekről.

A magyar sajtópaletta jellemzője történelmileg a tárgyilagos, szakszerű politikai újságírás hiánya. A szocialista érában, bár a hangütés időnként megpróbált valami ilyesmit imitálni, ennek pótlására természetesen nem kerülhetett sor. Aztán a közgazdasági gondolkodás terjedésével párhuzamosan igény támadt egy nagyobb példányszámú hetilapra. Így keletkezett a Heti Világgazdaság (HVG), amelyik ügyes szerkesztői vezérletével, főleg Vince Mátyásnak köszönhetően, az objektivitásnak egyre kedvezőbb légkörben — a nyolcvanas évek derekán — modern, nyugati mintájú orgánummá vált. Nem tisztelven mások köréit, munkatársai túlléptek eredeti célkitűzéseiken, s egyre több politikai, kulturális témájú írást közöltek. Sohasem csapták azonban be első olvasóikat, mert gazdasági profiljukat nem hagyták el. Tudván-tudva igényeiket nem fukarkodtak, s nem fukarkodnak ma sem a nemzetközi összehasonlításra is alkalmas adó statisztikák, számsorok közlésétől. A drága, fényes papír alkalmas világszínvonalú hirdetések közlésére is, így lassan a hirdetés piac jelentős részét is megszerezték. A távolságtartásra való törekvés miatt csak kevés cikkük jelenik meg névvel, ezzel is bizonyítják a szakszerűséget. Ahogyan reformpárti volt ez az újság indulásakor, úgy most kapitalizmuspárti; jelenleg Lipovecz Iván szerkeszti, s a bőséges és praktikus tudnivalókat — például állásokat — is kínáló lap tovább virágzik, kevés teret adva a konkurenciának. A HVG a Népszabadság mellett a másik olyan lap ma Budapesten, amelyik nyereséges. Nem csoda tehát, ha budai, Németvölgyi úti székházuk bővítésére is telik.

Valószínűleg ez a hasznos, kézbevéve a fejlett Nyugatot idéző lap az egyik oka, hogy sorra elvetél-

FELEMELT FEJJEL LÉPNI TOVÁBB

Ötven évvel ezelőtt, 1946. február 4-én a Hivatalos Közlönyben megjelent a marosvásárhelyi Székely Színház létesítését kimondó rendelet. Az újonnan alakult hivatásos társulat március 10-én már közönség elé is lépett A mosoly országa c. Lehár-nagyoperettel.

Az évfordulós ünnepség előestéjén Kincses Elemérrel, a Marosvásárhelyi Nemzeti Színház Magyar Társulata igazgató-rendezőjével beszélgetek.

— Megpróbálnád összevetni a Székely Színház profilját, bemutató- és előadásszámát a jelenlegi társulat tevékenységével, eredményeivel?

— A két időszakot nem lehet egymáshoz hasonlítani, sem a művészi teljesítményt, sem a közönség igényét tekintve. Kezdetben olyan évad is volt, amelyben negyven bemutatót tartottak, igaz, zömében operettet játszottak. Az '50-es évek elejére viszont jellemzőek voltak a tökéletes művészettel megteremtett realista előadások, óriási sikerek; mondhatnám zárandokhely volt Marosvásárhely, a bucaresti színházi élet legnagyobbjai jöttek meg nézni például az Optimista tragédiát, a Fákylalángot, a Tanítónőt...

— A jelenlegi társulatnak és személy szerint neked mit jelent az, hogy titeket jelölt ki a sors az ünnepség megszervezésére?

— Mindenkinek mást jelent, néhányunknak, nekem mérhetetlen gondot, hogy pénz nélkül is ünnepelhessünk. Már olyasmit is sugalltak, hagyjuk a fenébe az egészet. De erről szó sem lehet! Legfennebb szérsó kenyereket fogunk enni hagymával.

— A társulat téged kért fel Sütő András Káin és Ábel című drámájának megrendezésére...

— Az alkalomhoz méltó, csodálatos darab. A kihívás számomra óriási: egyensúlyban tartani a ragyogó szöveget, látványt teremteni alá és mellé. Kétségbeesett szerelmi történetet hordoz a darab kétharmada, egyharmada pedig a létezés féjt alapvető modelljét szembeesíti: lehajtott fejjel megélni, vagy felémelt fejjel lépni tovább.

— Az évfordulós rendezvénysorozatot nem lehetne esetleg társulat-névadó ünnepé is el-
léptetni?

— Erről elsősorban a politikusokkal kellene tárgyalni, mert nagyon kényes a pillanat. A legnagyobb gond olyan nevet választani, amely mindenkinek tetszik. A sepsiszentgyörgyieknek kézenfekvő volt Tamási Áron, a temesváriaknak Csiky Gergely neve. Én Székely Jánosra... Kémény Jánosra szavaznék, vagy...

Az ünnepi megnyitót a Székely Színház egykori sikereinek székhelyén, a Kultúrpalotában zajlott le. Jelen volt Szócs Ferenc, a Magyar Köztársaság bucaresti nagykövete, Inkei Péter, a Magyar Művelődési és Közoktatási Minisztérium helyettes államtitkára, Bálint Pataki József, a Határon Túli Magyarok Hivatalának fősztályve-

zetője, Szabó István minisztériumi osztályvezető. A román Művelődési Minisztériumot Mihai Ungheanu államtitkár és Horia Popescu, a színház fősztály vezérigazgatója képviselte.

A beszédek elhangzása után sor került a kinttettések átadására. Göncz Árpád köztársasági elnök nevében Inkei Péter átnyújtotta Tompa Miklós rendezőnek, a Székely Színház alapító igazgatójának a Magyar Köztársaság Erdemrend Tisztikeresztjét. Magyar Bálint művelődési miniszter Pro Cultura Hungarica emléklapokat adományozott Farkas Ibolya, Györfy András, Kárp György, Lőrinczi Ilona, Mózes Erzsébet, Szabó Ida és Tamás Ferenc színművészeknek, Kincses Elemér rendezőnek és Nagy Sándor kellekesnek. A Magyar Színművészeti Szövetség emlékkönyvet, a magyar Országos Színház-művészeti Múzeum és Intézet oklevelet nyújtott át a jubiláló intézménynek. Tizenhét hajdani és mai művész a társulat örökös tagjává nyilvánítottak.

Másnap, március 10-én este a Nemzeti Színház nagytermében bemutatásra került a Káin és Ábel, s ezzel kezdetét vette a 31-ig tartó ünnepi előadásorozat a helybeli társulat és színművészeti akadémia, a kolozsvári (magyar és román), a nagyváradi, a temesvári, a szatmárnémeti, a budapesti Nemzeti, valamint bécsi és bucaresti színházak felléptével.

Az ünnepi plakát román nyelvre változata: „50 éves a marosvásárhelyi színjátszás”. (A román tagozat '62-ben alakult!)

A központi, valamint a helyi román sajtó és rádió híradója: „50 éves a színjátszás Marosvásárhelyen. Az eseményt a Marosvásárhelyi Nemzeti Színház március 9-én délelőtt a 60 éves Marin Sorescu (sz. 1936. február 19-én) költő és dramaturg munkásságának méltatásával ünnepli.”

No comment!

SUGÓ ERZSÉBET

A Royal Festival Hall koncertsorozattal ünnepli Kurtág György magyar zeneszerző hetvenedik születésnapját. A koncertek keretében (február utolsó hetében) bemutatásra kerül Kurtág több, Angliában még nem játszott darabja, így Rückblick c. műve, amely Stockhausen-nek van dedikálva és az Op. 27. N 2. számot viselő Kettős Concerto-ja. Kurtág művei között előkelő hely illet meg az Op. 11. számút, amelynek a címe „Négy Dal Pilinszky János verseire”.

A médiatörvény által új alapokra helyezett Duna Televíziót működtető Hungaria Közalapítvány kuratóriumának 23-ból az eddigi egy helyett 8 külföldi tagja lett. Az eddigi egy tag, Duray Miklós kezdeményezésére összehívott találkozó megállapították, hogy 1992 óta a Duna Televízió az általános hírközlési fontos eszköze lett, de főleg a magyar nemzeti tudat alakítására való kihatását emelték ki.

Több tízezer olvasók kérelmetlenül ráolvasással, bírálatával. Csurka változatlanul teleírja a lap második oldalát. Érdeklőségben, bombasztikusságban nincs hiány ezen a tájon.

Mindemellett jólétesült a szerkesztőgárda. Gyakran jutnak korrupciós ügyek nyomára, s ki is használják ezeket a lehetőségeket. Azonban, a valaha jobb sorsot megélt lap, amelyik alapításakor, 1989-ben a Magyar Demokrata Fórum közönsége volt, meglehetősen egyhangú. Az állandó, túlfűtött hangvétel, a kisebbségekkel kapcsolatban felvető lényeges tónus — nem utolsósorban a zsidóság állandó tetemrehívása — nehezen emészthető az igényesebb olvasók számára. A súlyos gazdasági helyzetben azonban úgy látszik, egyre többen találhatnak vigasztalást ebben a stílusban.

Az évekkel ezelőtt megbukott, szépreményű konzervatív napilap, a Pesti Hírlap szerkesztője, a mostanában szintén a jobbszélű tevékenykedő Bencsik András, 1994 végén tudott csak nagynehezen újra lapot indítani. Az Új Demokrata című hetilap megpróbálja az oldottabb olvasói igényeket is kielégíteni. Politikai hitvallása nem olyan monoton, mint Csurka Istváné, de néha kiismerhetetlen és konfúzus. R riportjai és történelmi ismeretterjesztő írásai azonban jó újságírói vénákat jeleznek.

Egészben a perifériára szorult Pálffy G. István köre, amelyik Ez a Hét címmel alapított lapot. A sikerhez több pénz, jobb kiállítás és változatosabb kínálat kellene, meg aztán nem biztos, hogy akkor teszünk jó szolgálatot nemzetünknek, ha állandóan sorskérdéseinket feszegetjük. Olyan újságot még a patrióták sem szívesen vesznek a kezükbe, amelynek már a címeiből pontosan lehet tudni, mi lesz a mondanivalójuk.

A magyar fővárosi hetilapjainak többségéből csurgó liberális, modernista egyszósz nem teszi lehetővé a közvélemény differenciál, autonóm tájékozódását. Nem véletlen, hogy egyre többen fordulnak el a sajtótól, s menekülnek vagy a szakmai újságíráshoz, ha ismereteiket kívánják gyarapítani, vagy az elektronikus médiához, amelyek mellett legalább kikapcsolódhatnak időnként az egyre nyomorultabb politikai klímából.

SZABÓ A. FERENC